

Давидовська Г.І.

Державний економіко-технологічний університет транспорту

РОЛЬ ВІЦЕ-АДМІРАЛА С.О. МАКАРОВА У РОЗБУДОВІ ПІДВОДНИХ ЧОВНІВ

Історія підводних човнів бере свій початок ще з часів Леонардо да Вінчі. Як відомо, цей талановитий художник, різнобічний вчений та військовий інженер ще у XV ст. розробив проект підводного човна, але потім знищив його, боючись за ті наслідки, які могла, на його думку, завдати підводна війна. З цього часу ідея про створення підводного човна не залишала мудрі голови вчених та інженерів. Власне тому тепер у світі відомі прізвища англійця Уільяма Боурна (1578), голландця Корнеліуса ван Дреббеля (1620), росіянина Єфіма Ніконова (1720).

Як військовоє заряддя вперше підводний човен було використано у війні за незалежність Сполучених Штатів Америки у 1775 р. Але справжній бойовий підводний човен для військових дій було спроектовано тільки сто років потому і використано у Громадянській війні США (1861-1865 рр. – війна Півночі і Півдня).

В Російській імперії першу підводну субмарину було спроектовано конструктором Іваном Александровським у 1866 р. і побудовано на Балтійському заводі в Санкт-Петербурзі. Ще один визначний вітчизняний інженер-винахідник Степан Джевецький сконструював підводний човен, який приходив у рух за допомогою сили ніг людини. У 1878-1881 рр. було збудовано 50 таких човнів, які призначалися для оборони морських фортець, але бойового застосування так і не набули. Трохи пізніше, у 1885 р. вчений на основі цього човна сконструював перший у світі підводний човен з електричним двигуном. Це стало початком принципово нового напрямку у підводному суднобудуванні.

На початку XX ст., а саме під час Російсько-Японської війни (1904-1905) з'явилися підводні човни з дизельним двигуном для руху на поверхні та

електричним для руху під водою. Їх стали активно використовувати у військових діях. Як відомо, адмірал С.О. Макаров в цей час був призначений командуючим Тихоокеанської ескадри і керував діями кораблів при обороні Порт-Артура. Степан Осипович приділяв багато уваги питанням підводного бою і першим висловив ідеї про методи боротьби з підводними човнами супротивника у морській битві. Поштовхом для цього стала інформація про те, що японці придбали у США п'ять підводних човнів, які збирались використовувати проти кораблів Порт-Артурської ескадри.

Талановитий флотоводець і вчений С.О. Макаров одразу усвідомив, яке значення зможуть відіграти у майбутніх війнах підводні човни. Він розглядав підводні човни не тільки як зброю прибережної дії, а й говорив про можливість використання підводних човнів для проведення військових дій далеко від берегів.

С.О. Макаров активно наполягав на ідеї використання підводних човнів в системі оборони Порт-Артура. Але за життя цю ідею йому не вдалося втілити. Активно підтримував адмірал ідею військового інженера В.Ф. Ульянова про створення сітки-пастки, яка б не дозволяла японським підводним човнам потрапити у внутрішню акваторію Порт-Артура. Відомо, що саме мічману В.Ф. Ульянову належить розробка першої у світі протичовнової сітки.

В історії розвитку підводних човнів низка технічних ідей належить саме С.О. Макарову. Серед своїх сучасників С.О. Макаров мав репутацію талановитої людини, яка вміла об'єктивно оцінювати обставини, знаходити правильне рішення проблем і заглядати далеко у майбутнє. Так, виявилось, що ідея С.О. Макарова про застосування підводних човнів для охорони власних територій мала значення і у майбутньому була використана у Владивостоці під час боротьби проти японської ескадри. Також підтвердились думки С.О. Макарова про використання у майбутньому підводних човнів у відкритому морі.

Перший найпростіший оборонний маневр С.О. Макарова, який використовується і донині, полягав у тому, щоб при виявленні поблизу підводного човна одразу повертатися до нього кормою або «носом», щоб не стати для нього мішенню. А інженерна ідея про розробку форсажних і аварійних двигунів, які на

сьогоднішній день широко використовуються в сучасному суднобудуванні також належить С.О. Макарову.

Степан Осипович передбачив збільшення, у майбутньому, швидкості ходу і перископної та граничної глибини занурення підводних човнів, використання нових матеріалів у суднобудуванні (алюмінію, титану, пластмаси, різних сплавів). Також адмірал висловлював думку, що для підводних човнів найнебезпечнішим може бути саме таранний удар, що у майбутньому підтвердила практика.

Таким чином, проаналізувавши погляди і ідеї С.О. Макарова на становлення і розвиток підводних човнів, можна сказати, що в його особі країна передчасно втратила визначного інженера і винахідника, вченого і флотоводця, передбачливу людину, яка мислила набагато кроків уперед, і своїм талантом і можливостями впливала на хід історичних військових подій, а також на розвиток інженерно-військової справи у цілому.